

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИЙ ІНСТИТУТ

ДАНИЛЕНКО АНАТОЛІЙ СТЕПАНОВИЧ

Індекс УДК: 631.151.

РОЗВИТОК ПІДПРИЄМНИЦТВА В АПК УКРАЇНИ
(ТЕОРЕТИКО-ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ)

+ 08.06.01
Спеціальність: 08.07.02. - Економіка сіль-
ського господарства і АПК
+ 08.10.02

А В Т О Р Е Ф Е Р А Т

дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора економічних наук

Миколаїв - 1997

Дисертацією є монографія.

Робота виконана в Інституті регіональних досліджень НАН України,
м.Львів.

Науковий консультант: ДОЛІЩІЙ МАР'ЯН ІВАНОВИЧ - доктор економічних наук, професор, член-кореспондент НАН України, директор Інституту регіональних досліджень НАН України

Офіційні опоненти: МАЛІК МИКОЛА ІОСИПОВИЧ - д.е.н., професор, завідувачий відділом Інституту аграрної економіки УААН

ГАЛУШКО ВАЛЕРІЙ ПАВЛОВИЧ - д.е.н., професор, директор Інституту агробізнесу національного аграрного університету

КАРАМАН МИХАЙЛО МИНОВИЧ - д.е.н., професор, завідувачий кафедри економіки сільського господарства Миколаївського сільськогосподарського інституту

Провідна організація: Тернопільська академія народного господарства

Захист відбудеться "4" грудня 1997 р. о 12 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 38.806.01 Миколаївського сільськогосподарського інституту.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Миколаївського сільськогосподарського інституту за адресою: 327021, м.Миколаїв, вул.Паризької комуни, 9.

Автореферат розісланий "..."..... 1997 р.

Вчений секретар спеціалізованої
вченої ради

А.С.ПЛЕШИЧЕНКО

І. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

І.І. Актуальність дослідження. Глобальні зміни, що відбулися і відбуваються в політиці і економіці України з початку 90-х років, вплинули на розвиток агропромислового комплексу, започаткувавши ряд тенденцій в формуванні організаційних структур ведення сільськогосподарських робіт та обслуговуванні потреб сільськогосподарських товаровиробників сільськогосподарської продукції.

Процеси приватизації майна державних підприємств, роздержавлення колгоспної власності, визнання приватної власності на землю, засоби і результати виробництва сприяли розвитку підприємницьких структур в усіх галузях АПК.

В сучасних умовах типовими формами організації виробництва в АПК визнані такі як фермерські господарства, агрофірми, колективні сільськогосподарські підприємства, акціонерні товариства, кооперативи і інші. Підприємницькі структури функціонують на принципах самоокупності, самозабезпечення, самостійності у виборі напрямів діяльності і повної відповідальності за результати роботи. В цих аспектах принципи організації підприємницьких організацій в АПК наближаються до досягнень світової економіки і відповідають вимогам ринкових механізмів господарювання. Однак результати функціонування вітчизняних підприємницьких структур є значно нижчими від тих, які досягаються в розвинутих країнах світу і навіть від тих, на які сподівались вітчизняні реформатори.

Отже є необхідність дослідити та виявити причини, які негативно впливають на розвиток підприємницьких структур в агропромисловому комплексі України та обґрунтувати і розробити економічні механізми підвищення ефективності функціонування нових

для вітчизняної практики форм організації виробничо-господарських процесів. Досвід показує, що посилення лише на зарубіжний досвід є недостатнім для того, щоб забезпечити високий рівень ефективності господарювання. Саме вирішенню таких проблем присвячені дослідження автора.

1.2. Ступінь розробленості проблеми.

Висвітленню проблем розвитку АПК України в умовах перехідної економіки присвячені наукові праці відомих вітчизняних економістів В.Бойко, О.Богущького, П.Гайдучького, М.Гладія, М.Долішнього, І.Лукінова, І.Михасюка, О.Онищенка, П.Саблука, О.Щипчака, В.Дричишина, М.Янків та інших.

В значно меншій мірі досліджені питання теоретичного і прикладного характеру, пов'язані з визначенням особливостей розвитку підприємництва в агропромисловому комплексі.

Найбільш сформованою можна вважати систему поглядів стосовно роздержавлення і реструктуризації колгоспної та радгоспної власності та формування на їх базі колективних сільськогосподарських підприємств. Пропозиції щодо розвитку фермерства в Україні та кооперативних форм господарювання висвітлені в роботах І.Васюти, М.Гладія, В.Зіновчука, Л.Мельника, М.Мірошниченко, В.Немп та багатьох інших. Слід також враховувати, що перша оцінка та окреслення можливостей розвитку кооперативного руху в сфері сільськогосподарства була зроблена відомим українським вченим аграрником М.Туган-Барановським. Його ідеї, висвітлені в наукових працях, є актуальними і в теперішній час.

Питання, пов'язані з розв'язанням проблем ціноутворення в агропромисловому комплексі, розробкою механізмів забезпечення

паритетності цін між промисловою і сільськогосподарською продукцією висвітлені в роботах Г.Лисогора, В.Юришина, П.Саблука, О.Шпичака та інших. Вирішення таких проблем має принципове значення для розвитку підприємницьких структур, які є дуже чутливими до змін цінової політики і ефективність функціонування яких залежить від стабільності цін на ринках сільськогосподарської продукції.

Найменш дослідженими є такі форми господарювання в АПК як підсобні господарства. В практиці господарювання прийнято виділяти особисті підсобні господарства населення, підсобні господарства підприємств, організацій, установ, колективне городництво і садівництво. В сучасних умовах такі форми господарювання забезпечують значну частину обсягів сільськогосподарської продукції. Однак теоретичні аспекти таких форм господарювання є недостатньо глибоко вивченими і висвітленими в економічній літературі. Більш того немає поки що чіткої концепції щодо розвитку підсобних господарств в перспективі в умовах ринкової економіки. Проблеми розвитку підсобних господарств в АПК України мають вирішуватись в новій економічній ситуації, що потребує чіткої уяви щодо їх функцій, ролі і місця в ринковій економіці.

Важливим напрямом поглиблення економічних досліджень з питань розвитку підприємництва слід вважати теоретичні обґрунтування вітчизняних економістів стосовно формування державної політики сприяння організації і підтримки діяльності підприємницьких структур в АПК. Такі питання знайшли висвітлення в працях В.Бойко, М.Бутко, М.Мурашко, З.Варнелія, Е.Делича, І.Лукинова, П.Саблука, С.Соколенко, В.Юришина, Л.Худолія, І.Юхновського та інших.

Досвід вже вітчизняної практики з питань організації нових підприємницьких структур в АПК на базі реорганізації колгоспів і радгоспів показує, що необхідна нова концепція розвитку АПК в контексті із загальною стратегією розвитку національної економіки, визначенням пріоритетності нових форм господарювання і їх завдань в забезпеченні потреб суспільства в продукції і послугах агропромислового спрямування. Саме вирішенню таких питань присвячене це дослідження.

І.3. Мета і завдання дослідження.

Мета дослідження полягає в обґрунтуванні методології організації підприємницьких структур в основних сферах АПК, розробці механізмів підвищення ефективності їх функціонування в умовах формування ринкової системи господарювання в Україні.

Реалізацію поставленої мети передбачено досягти на основі вирішення таких завдань як:

визначення сутності підприємництва і його ролі та функцій в розвитку агропромислового комплексу;

розробка класифікацій видів підприємницької діяльності та форм її організації в різних сферах АПК;

визначення типових форм організації підприємницької діяльності в АПК;

обґрунтування етапів становлення підприємництва в контексті розвитку ринкових відносин;

визначення особливостей аналізу і показників оцінки результатів функціонування вітчизняних підприємницьких організацій в умовах перехідної економіки;

розробка заходів по залученню сільської молоді до підприємницької діяльності;

обґрунтування принципів інтеграції підприємницької діяльності в АПК;

визначення форм і методів державного сприяння і підтримки підприємництва в АПК;

розробка механізмів забезпечення паритетності цін між промисловою і сільськогосподарською продукцією;

визначення особливостей і методичних підходів до реалізації маркетингової стратегії підприємницьких структур агропромислового спрямування.

I.4. Предмет та об'єкт дослідження. Предметом дослідження є теоретичні основи та прикладні аспекти формування і управління підприємницькою діяльністю агропромислового спрямування, включаючи питання менеджменту і маркетингу підприємницьких структур.

Об'єкт дослідження – підприємницькі організації в АПК та форми індивідуальної трудової діяльності в сільськогосподарському секторі економіки.

I.5. Методологія і методика дослідження. Теоретико-методологічну основу в здійснених дослідженнях формували основні принципи і положення ринкової економіки, наукові праці вітчизняних і зарубіжних вчених-економістів, в яких висвітлені фундаментальні положення теорії розвитку підприємництва як форми господарювання.

В процесі дослідження використані законодавчі та нормативні акти, що пов'язані з його предметом та об'єктом : Закони України, Укази Президента України, Постанови Кабінета Міністрів України з питань розвитку АПК, в тому числі і підприємництва; матеріали міжнародних конференцій, симпозіумів.

При обґрунтуванні етапів становлення і перспектив розвитку підприємництва АПК використано принципи системного підходу як одного з провідних методів економічних досліджень. Крім того використані методи статистичної обробки інформації, прогнозування, монографічний, економічного аналізу і інші.

Інформаційну базу досліджень сформовано на основі використання статистичної інформації, яка характеризує розвиток підприємницьких структур АПК України та її окремих регіонів за 1990–1996 роки, дані Міністерства сільського господарства і продовольства України, звітність окремих підприємницьких організацій за аналогічний період.

1.6. Наукова новизна досліджень

Найбільш суттєвими результатами проведених досліджень, які мають наукову новизну і виносяться на захист є наступні:

1. Обґрунтована сутність підприємництва як прогресивного виду виробничо-господарської і будь-якої іншої діяльності /за винятком обмежень чинного законодавства країни/, яка заснована на недержавній власності, є самостійною у виборі напрямів діяльності та форм реалізації продукції і послуг, побудована на принципах добросовісності та повної відповідальності за результати використання власного майна. Позиція автора щодо визначення сутності підприємництва є найбільш наближеною до реальних умов і вимог вітчизняної економіки і, на відміну від відомих визначень, більш широко охоплює різні спектри і аспекти підприємництва.

2. Запропоновані класифікації видів і форм підприємницької діяльності, основними класифікаційними ознаками яких є форми власності на засоби виробництва, галузі народного господарства,

кількість засновників, ступінь сумісності підприємницьких функцій, форми володіння і управління капіталом. Обґрунтовані типові форми організації підприємницьких структур в АПК України з врахуванням особливостей його реформування у відповідності до вимог ринкової економіки.

3. Визначена етапність в розвитку підприємницьких організацій на базі реструктуризації колгоспів і радгоспів.

4. Розроблено методичні підходи до здійснення аналізу і оцінки ефективності функціонування підприємницьких структур в АПК, на основі використання яких визначені основні тенденції їх розвитку у вітчизняній практиці та виявлені причини, що гальмують і знижують ефективність підприємництва в умовах перехідної економіки.

5. Обґрунтовані концептуальні схеми інтеграції підприємницької діяльності в АПК на базі поєднання функцій сільсько-го господарства, переробної промисловості та реалізації продукції споживачам.

6. Розроблені пропозиції по формуванню системи державної підтримки підприємництва в АПК:

7. Розроблені методичні підходи до визначення паритетності цін на сільськогосподарську і промислову продукцію

8. Визначені особливості менеджменту і маркетингової діяльності підприємницьких структур АПК.

І.7. Практичне значення та апробація результатів досліджень. Основні результати досліджень апробовані на міжнародних, всеукраїнських конференціях, нарадах і семінарах, висвітлені в наукових доповідях, зокрема: Реформування сільського господарства і стабілізація аграрного сектора економіки України в період переходу до ринку /Львів - 1996/, "Підприємництво

і нові форми зайнятості" /Миронівка, 1996/, "Управління та розвиток агробізнесу: фінансування, кредити, технології, агробізнес" /Полтава, 1997/; З питань реструктуризації сільськогосподарських підприємств" /Київ, 1997/.

Результати дослідження використані при підготовці цілого ряду Постанов Верховної Ради України, Законів України з питань реформування агропромислового комплексу і розвитку підприємництва. Автор приймав безпосередню участь в розробці і прийнятті наступних законодавчих документів – Законів України: "Про статус гірських населених пунктів" /1995/, "Про плату за землю /1996/, "Про оренду землі" /1997/, "Про внесення змін і доповнень до Закону України "Про колективне сільське господарство", "Про внесення змін і доповнень до Земельного кодексу України", "Про сільськогосподарську кооперацію", "Про зупинення спаду сільського виробництва та продовольче забезпечення країни у 1997–1998 роках" /1997/, "Про особливості приватизації майна в агропромисловому комплексі" /1996/, "Про захист рослин", "Про племінне тваринництво" і інших. Постанов Верховної Ради: "Про подолання кризового стану в агропромисловому комплексі" /1994/, "Про стан реалізації Постанови Верховної Ради України "Про подолання кризового стану в агропромисловому комплексі" /1994/, "Про стан підготовки та створення сприятливих економічних умов для проведення весняно-польових робіт у 1995 році", "Про ситуацію в агропромисловому комплексі України" /1996/, "Про внесення змін до переліку державних підприємств та організацій агропромислового комплексу, приватизація майна яких здійснюється за погодженням з Кабінетом Міністрів України /1996 р./;

програм і концепцій реформування АПК України:

Проекта національної програми розвитку агропромислового виробництва і відродження села на 1996–2005 роки;

Концептуальні основи аграрної політики України /1997/;

Концепція аграрної політики /1995/;

Концепція податкової політики в агропромисловому комплексі /1996/ і інші.

І.8. Публікації. Основні положення теми дослідження опубліковані в 32 друкованих роботах, в тому числі в трьох монографіях, 5 брошурах, препринтах і наукових доповідях, 24 статтях. Загальний обсяг друкованих праць д.а., в т.ч. належать особисто автору.

І.9. Обсяг і структура монографії.

Загальний обсяг монографії складає 18,14 обліково видавничих аркушів, включаючи 45 таблиць, 23 рис., 186 літературних джерел.

Структура монографії.

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦТВА В АПК

І.1. Сутність підприємництва, його роль і функції в АПК

І.2. Класифікація видів і форм підприємницької діяльності та напрями їх використання

І.3. Етапи становлення підприємництва в різних сферах АПК України

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ І ОЦІНКА РЕЗУЛЬТАТІВ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКИХ СТРУКТУР АПК

2.1. Деякі особливості економічного аналізу і оцінки діяльності підприємницьких організацій агропромислового комплексу

- 2.2. Фермерство: світовий і вітчизняний досвід розвитку
- 2.3. Аналіз і перспективи розвитку кооперації в АПК
- 2.4. Підсобні господарства і їх роль в формуванні сільськогосподарського підприємництва
- 2.5. Підприємництво в сфері виробництва та надання послуг сільськогосподарським і переробним підприємствам
- 2.6. Аналіз ефективності функціонування підприємницьких структур в АПК

РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА В АПК

- 3.1. Орієнтація на залучення сільської молоді до підприємницької діяльності
- 3.2. Формування інтегрованих підприємницьких структур агробізнесу
- 3.3. Форми і методи державного сприяння розвитку підприємництва в АПК
- 3.4. Механізм забезпечення паритетності цін між промисловою і сільськогосподарською продукцією
- 3.5. Особливості маркетингової діяльності підприємницьких структур АПК

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

2. ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ТА ВИСНОВКИ ДОСЛІДЖЕНЬ, ЯКІ ВІНОСЯТЬСЯ НА ЗАХИСТ

Методологічні основи дослідження підприємництва як форми господарювання та його роль і функції в розвитку АПК України

2.1. Підприємництво як ефективна форма господарювання, що заснована на ініціативі, самостійності, добровільності та бажанні успіху у виробничо-господарській або будь-якій іншій, корисній для суспільства діяльності, є загально визнаним в світовій економіці. При цьому в економічній теорії використовуються різні тлумачення і визначення сутності підприємництва, як форми господарювання. В розвинутих країнах світу підприємництво тісно пов'язується з новаторством, пошуком нових шляхів досягнення успіхів в суспільстві. В Україні підприємництво офіційно визнано і, починаючи з кінця 80-х років, розвивається досить швидкими темпами. Однак, у суспільстві існують різні погляди на цей вид виробничо-господарської діяльності від цілковитого заперечення його позитивної ролі до визнання підприємства панацеєю, здатною вилікувати всі хвороби економіки перехідного періоду і вивести країну в світовий ринковий простір як рівноправного партнера цивілізованих держав. Така суперечливість поглядів свідчить про відсутність теоретичних основ формування підприємництва в країні, невизначеність його ролі і функцій в становленні ринкової економіки.

Аналізуючи зарубіжний і вітчизняний досвід з питань розвитку підприємництва, автор прийшов до висновку, що визначення сутності підприємництва як економічної категорії, його ролі в розвитку економіки тісно пов'язуються з етапами становлення цивілізованих ринкових відносин. На кожному з етапів формуван-

ня ринкової економіки підприємництво відіграє певну роль і функції в забезпеченні потреб суспільства.

Виходячи із сучасної ситуації, що сформувалась у вітчизняній економіці в процесі її реформування, і перспектив розвитку суспільства в цілому автор визначає підприємництво як прогресивний вид виробничо-господарської і будь-якої іншої діяльності /за винятком обмежень чинного законодавства/, яка заснована на недержавній формі власності, є самостійною у виборі напрямів діяльності та форм реалізації продукції і послуг, побудована на принципах доброчинності та повної відповідальності за результати власного майна.

В умовах ринкової економіки підприємництво створює необхідне ринкове середовище, гнучко пристосовується до змін кон'юнктури ринку, займає ніши в задоволенні потреб населення України і міжнародних ринках. Факторами, що сприяють розвитку підприємництва в Україні, є процеси роздержавлення та приватизації, демократизації управління економікою та зростання активності населення в пошуку шляхів виживання в умовах кризової економіки.

Особливості розвитку підприємництва в АПК обумовлюють наступні фактори:

- роль, завдання і функції АПК в розвитку національної економіки України;
- політика держави стосовно розвитку АПК в умовах перехідної економіки;
- фінансово-економічний, майновий та соціальний стан комплексу;
- розвиток ринкових відносин, включаючи процеси приватизації землі, майна, роздержавлення колгоспно-радгоспної власності;

- галузеві особливості виробничо-господарської діяльності основних напрямів сільськогосподарського виробництва, сфери послуг сільському господарству та переробній промисловості на базі сільськогосподарської сировини і продукції;

- перспективи структурної перебудови АПК відповідно до зміни земельних, майнових і інших аспектів економічних відносин.

Дослідження проблеми розвитку АПК України в контексті перелічених вище факторів показали, що у їх вирішенні особливу роль повинен відігравати розвиток підприємницької діяльності на базі роздержавлення колгоспної і радгоспної власності, здійснення земельної реформи, включаючи приватизацію землі; розвитку фермерських господарств в сільському господарстві; організації підприємницьких структур в інших сферах АПК.

Автор вважає, що в умовах, коли держава не має фінансових можливостей в стислі терміни вирішити соціально-економічні проблеми, пов'язані з розвитком АПК, основний акцент в державній політиці повинен зміститись в бік посилення непрямих методів управління, основаних на створенні сприятливих умов для залучення інвестицій вітчизняних та зарубіжних підприємств. Для цього пропонується удосконалити правову основу, пов'язану з підприємницькою діяльністю. Розвиток підприємництва в АПК повинен здійснюватись на принципах оптимального поєднання інтересів підприємств і держави. Вміле і усвідомлене управління інтересами держави та підприємств може, на думку автора, забезпечити підвищення ефективності функціонування АПК. Практичне розв'язання проблеми потребує вирішення наступних питань в області управління ефективністю господарювання:

- підвищення ролі показників ефективності виробництва в наданні гарантій в видачі кредитів і наданні допомоги підприємцям

з державних фондів;

- розробка єдиних вимог до оцінки доцільності створення підприємницьких організацій. В першу чергу це стосується підприємництва з надання фінансово-кредитних послуг та в сфері роботи з цінними паперами;

- підвищення відповідальності підприємців за результати діяльності перед державою, найманими працівниками;

- посилення стимулюючих функцій з боку держави при заснуванні підприємницької діяльності в найбільш складних і важливих напрямках аграрного сектора.

2.2. В світовій практиці відомі різні види класифікації підприємницької діяльності, однак поки що не існує єдиної, яка б задовільняла всі вимоги і об'єднувала всі види підприємництва. Тому в кожній країні формуються локальні класифікації, які відповідають реальному стану розвитку підприємництва у відповідності із прийнятими канонами щодо класифікацій вищого порядку, які стосуються розвитку національної економіки, її галузей, прийнятих форм інформаційного забезпечення, звітності тощо.

В роботі запропоновано підприємницьку діяльність класифікувати за наступними ознаками /рис.1/: формами власності; галузями народного господарства, кількістю засновників, місцем у формуванні суспільного продукту, ступенем сумісності підприємницьких функцій, обсягами виробництва, формами управління і відповідальності, володіння власністю. На основі розробленої класифікації форм і видів підприємництва проаналізовані процеси їх створення в АПК України та визначені типові форми підприємництва агропромислового спрямування. До них віднесено: фермерські господарства, сільськогосподарські кооперативи, спілки

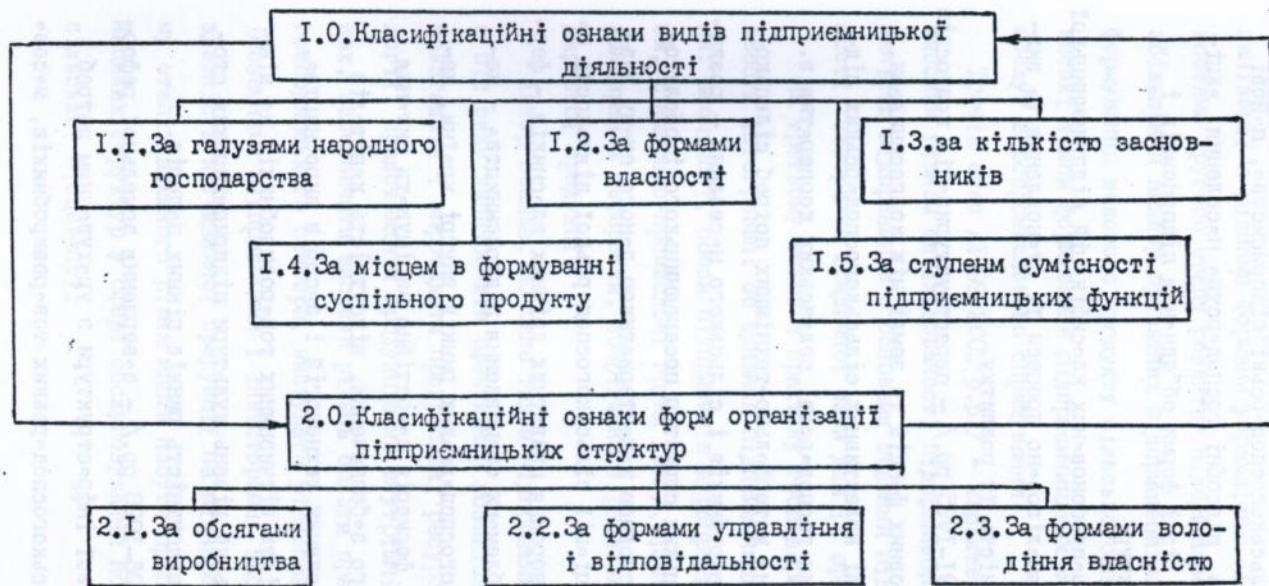

Рис.1 .Класифікаційні ознаки видів і форм підприємницької діяльності.

селян, колективні сільськогосподарські підприємства, пайові товариства, агрофірми, підсобні господарства населення, акціонерні товариства та різні форми об'єднання підприємців і підприємницьких структур.

2.3. На основі запропонованих класифікацій підприємницької діяльності в АПК проаналізовано процеси їх становлення та визначено наступні етапність їх розвитку.

Перший етап /1991–1995 рр./ – переструктуризація колгоспів на базі паювання основних фондів та землі між колгоспниками, створення на їх основі колективних сільськогосподарських підприємств, фермерських господарств, селянських кооперативів. У сфері обслуговування матеріально-технічних потреб сільськогосподарських товаровиробників і сільського населення – розвиток малих підприємницьких структур посередницького і обслуговуючого характеру. Основною характеристикою даного етапу визнані процеси диференціації сільськогосподарської діяльності на окремі її види та створення приватних дрібних власників – фермерів. Основними проблемами становлення підприємництва – нерозвиненість сільськогосподарських ринків всередині країни, неспроможність дрібних фермерів самостійно вирішувати питання матеріально-технічного забезпечення, відсутність капіталів для придбання прогресивних технологій і засобів виробництва, неконкурентоспроможність вітчизняних товаровиробників на міжнародних ринках, низький рівень культури підприємницьких стосунків, майже повна відсутність ринків цінних паперів.

Другий етап /1996–1998 рр./ – завершення земельної реформи, формування ринкової інфраструктури з урахуванням потреб первинних ланок сільськогосподарських товаровиробників, масова

переструктуризація колгоспів і радгоспів в підприємницькі організації з різними формами управління. Характерними особливостями другого етапу розвитку підприємництва в АПК визнані: збільшення впливу приватних підприємницьких організацій на формування валового продукту сільськогосподарської продукції, високі темпи формування підприємницьких організацій в сфері послуг агропромислового спрямування.

Третій етап /1999-2005 р.р./ - характеризується достатньо високим рівнем цивілізованості підприємницьких відносин, обізнаністю підприємців з основами ведення підприємницької діяльності, створення юридичної бази для її ефективного розвитку.

На третьому етапі в практику господарювання пропонується ввести інтегровані об'єднання підприємницьких структур таких як: асоціації, союзи підприємців агропромислового спрямування, фінансово-промислові групи /ФПГ/, інвестиційні фонди, концерни з переробки, зберігання і реалізації сільськогосподарської продукції

Автор вважає, що саме таким підприємницьким об'єднанням є під силу забезпечити ефективний розвиток сільських регіонів, налагодити і впровадити прогресивні ресурсозберігаючі технології, представляти продукцію на внутрішніх і зовнішніх ринках, забезпечити високий рівень оплати працівникам сільськогосподарського сектора, виступати рівноправними партнерами з іноземними підприємцями і інвесторами, забезпечити конкурентоздатність вітчизняної продукції на міжнародних ринках. На цьому етапі належного рівня мають набути процеси розвитку підприємницьких структур у сфері обслуговування потреб АПК, населення сільської місцевості.

Структурна схема етапності розвитку підприємництва на базі реструктуризації колгоспів представлена на рис. 2.

На основі аналізу ситуації, що сформувалась в економіці України і, зокрема в АПК, в роботі обгрунтовані наступні завдання, які спрямовані на розвиток підприємницьких структур:

- підвищення контролю держави за виконанням прийнятих Верховною Радою України законів і постанов у сфері розвитку нових форм господарювання;
- завершення земельної реформи з визначенням вартості землі на основі її кадастра, введення автоматизованого обліку земель на всій території країни;
- вдосконалення системи оподаткування прибутків, доходів фермерів, дрібних одноосібних власників та інших видів підприємництва аграрного спрямування при зниженні податкового тиску на товаровиробників;
- формування ринку цінних паперів;
- завершення реструктуризації колгоспів, радгоспів та сприяння створенню і розвитку на їх основі нових прогресивних форм господарювання;
- удосконалення механізмів державного впливу на формування підприємницьких структур в пріоритетних напрямках АПК.

Аналіз і оцінка результатів функціонування підприємницьких структур АПК

2.4. Аналіз результатів функціонування підприємницьких структур АПК здійснювався за схемою /рис. 3/. Основна мета аналізу полягала у визначенні основних тенденцій розвитку типових форм організації підприємницької діяльності в умовах перехідної економіки, обгрунтування перспектив їх розвитку

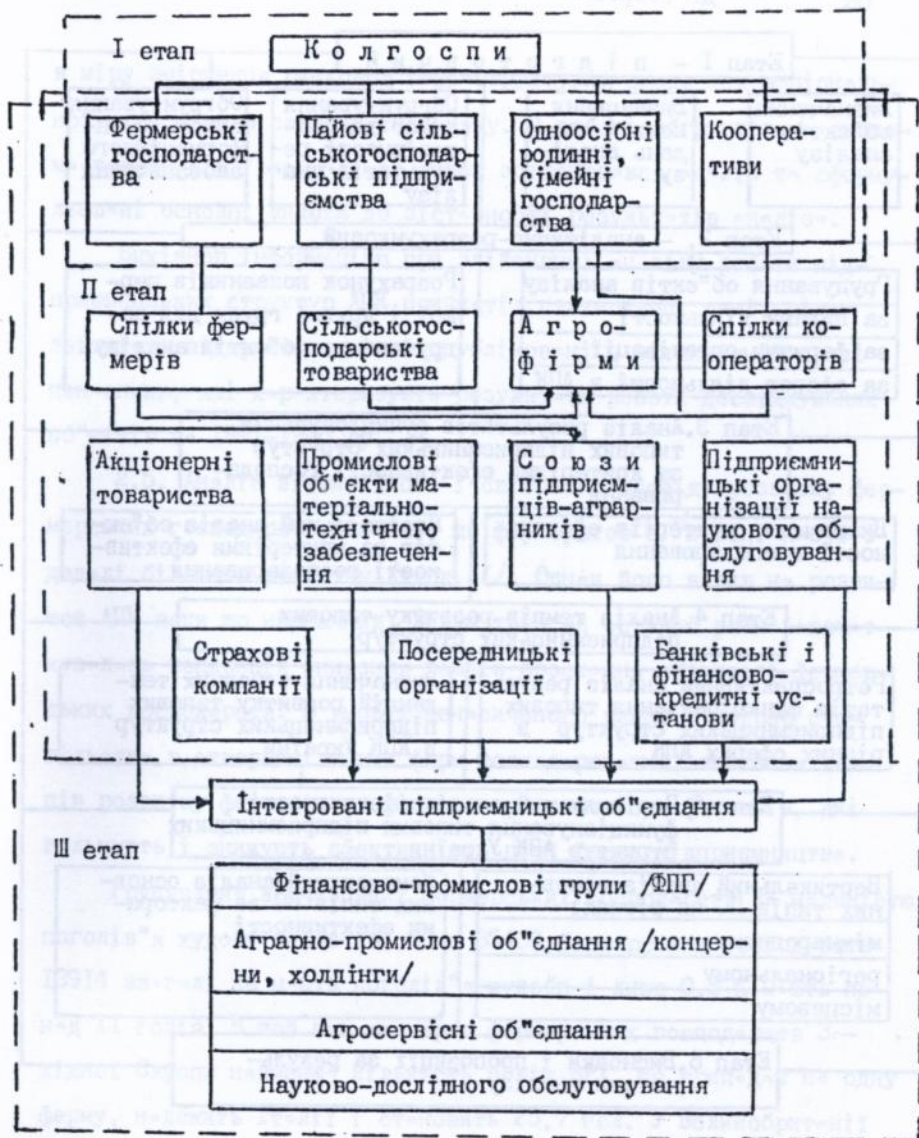

Рис. 2. Основні етапи розвитку підприємницьких структур на базі реструктуризації колгоспів.

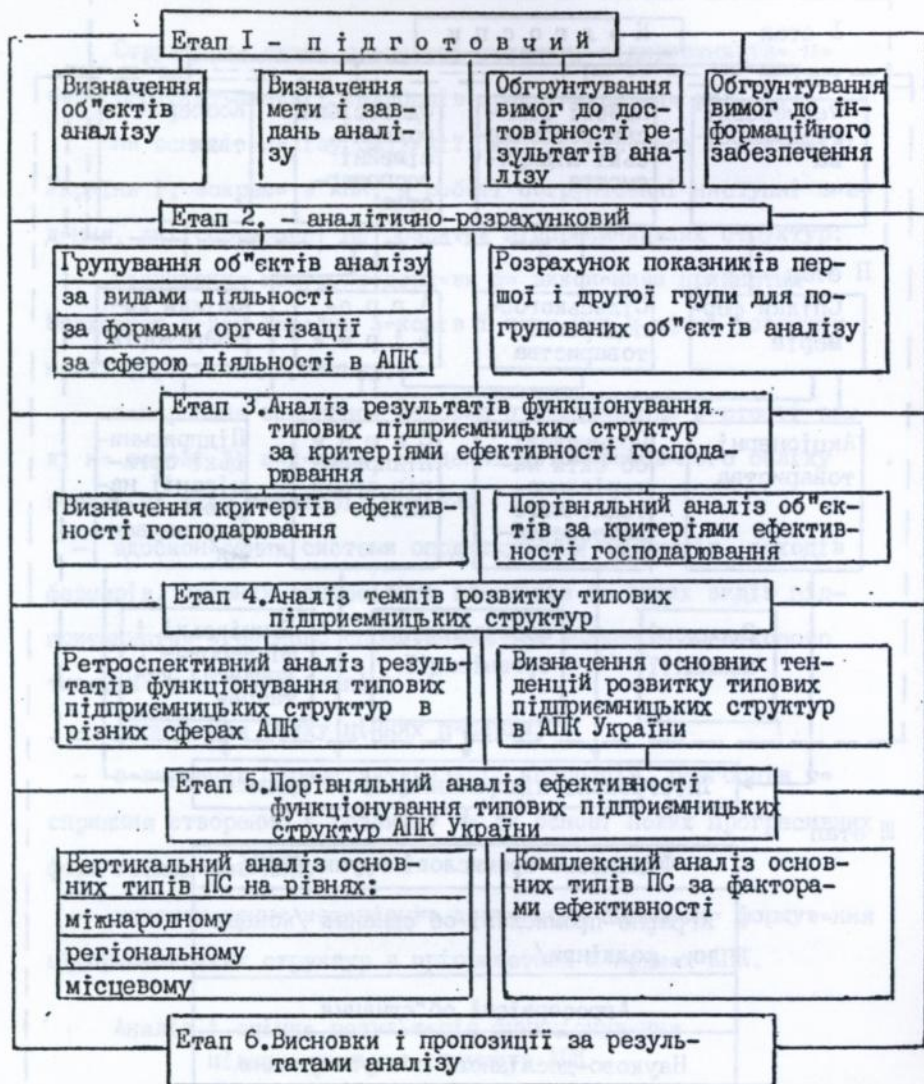

Рис. 3. Схема етапності в здійсненні аналізу результатів функціонування підприємницьких структур / ПС / в АПК.

в міру зміцнення ринкової інфраструктури, входження національної економіки в світову спільноту. В роботі обґрунтована система показників /рис. 4/, за якими здійснювався аналіз та сформульовані основні вимоги до зіставності результатів аналізу.

Вихідною інформацією при здійсненні аналізу роботи підприємницьких структур АПК прийняті: статистичні дані, річна звітність підприємств, інші опубліковані у вітчизняній пресі показники, які характеризують результати роботи досліджуваних об'єктів за 1991–1996 рр.

2.5. Аналіз вітчизняного і світового досвіду розвитку фермерських господарств показав, що фермерство в Україні набуває дедалі більшого розвитку /табл. I/. Однак його вплив на розвиток АПК поки що незначний. Більш того за останні роки започаткувалась тенденція зниження темпів зростання кількості фермерських господарств. В умовах ненасиченого ринку і потреб суспільства в створенні нових форм господарювання, зниження темпів розвитку фермерства свідчать про наявність факторів, які гальмують і знижують ефективність цієї форми підприємництва.

Групкування вітчизняних фермерських господарств за наявністю поголів'я худоби показало, що з 35400 фермерських господарств 13914 взагалі не мають поголів'я худоби і лише 0,5 % мають понад 11 голів. В той час як серед фермерських господарств Західної Європи найменша кількість голів ВРХ, що припадає на одну ферму, належить Італії і становить 25,7 гол. У Великобританії цей показник становить 106,3 гол., Данії – 72,6 гол., Бельгії – 57,5 гол. Порівняльний аналіз показав, що на фоні західноєвропейських країн, фермерські господарства України є дрібними і невідповідними, що відповідає першому етапу становлення підприємництва в АПК.

Система показників, що характеризує результати функціонування сільськогосподарської підприємницької структури А П К

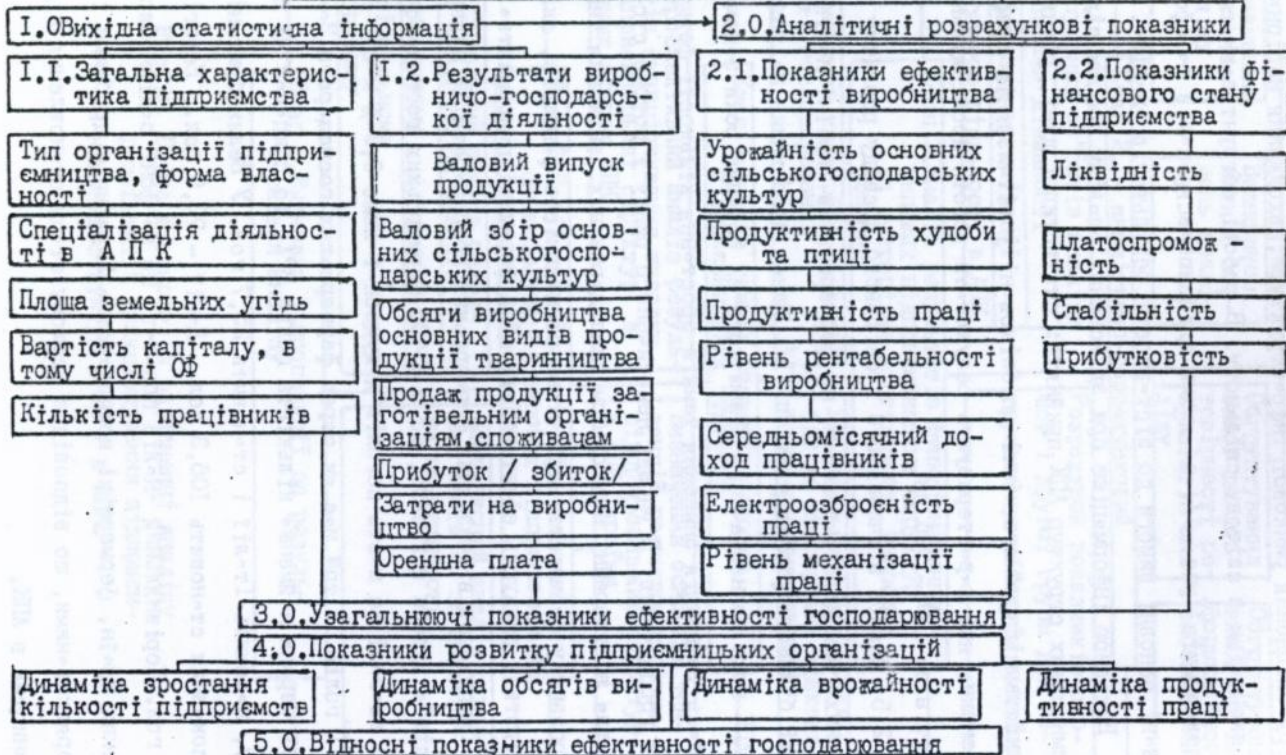

Рис. 4 Структура системи показників, що характеризують результати функціонування і розвиток сільськогосподарських підприємницьких структур.

Аналіз функціонування фермерських господарств за такими показниками як урожайність за основними видами сільськогосподарських культур показав, що вітчизняне фермерство відстає не тільки від розвинутих країн світу, але і від суспільного сектора АПК, до якого віднесені реструктуризовані колгоспи, радгоспи, міжколгоспні об'єднання. При цьому спостерігаються значні регіональні розбіжності в формуванні фермерських господарств та рівні ефективності їх функціонування. Зокрема, фермерські господарства Західного регіону України /Львівська, Тернопільська, Рівненська, Волинська та ін. області/ мають середні наділи землі, що припадають на одне господарство II - ІЗ га, а в Східному і Північно-Східному регіонах /Запорізька, Кіровоградська, Луганська, Харківська обл./ - 30 га. При цьому фермерські господарства Тернопільської області забезпечують значно вищі результати виробництва ніж громадський сектор. В дисертації обґрунтовані особливості розвитку фермерства, виходячи із кліматично-географічних особливостей регіонів України, наявності земельних угідь, капіталу людських ресурсів та попиту на сільгосппродукцію.

2.6. На основі ретроспективного аналізу формування і розвитку кооперативного руху в сфері сільського господарства в роботі запропоновані наступні схеми організації кооперативів в АПК /рис. 5/.

Схема І. Формування первинних /місцевих/ сільськогосподарських кооперативів, що об'єднують зусилля товаровиробників сільськогосподарської продукції задля реалізації продукції без посередників.

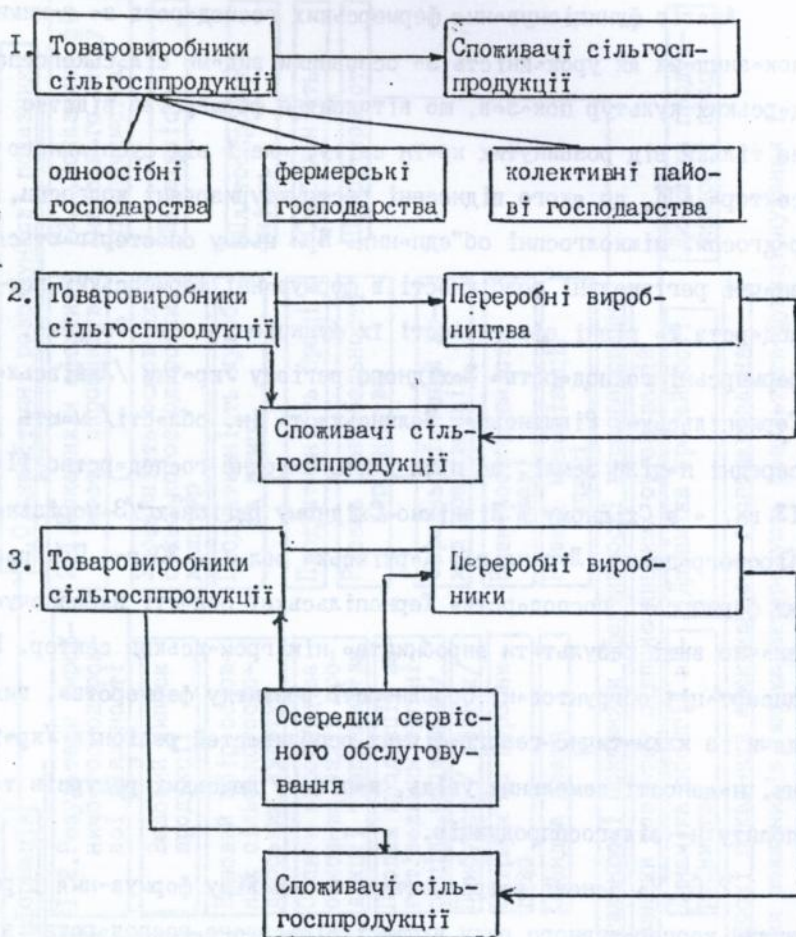

Рис..5 .Схеми формування первинних сільськогосподарських кооперативів.

Схема 2. Передбачає кооперування сільськогосподарських товаровиробників з переробними виробництвами, спрямована на більш глибоку переробку сільгоспсировини в кінцеву продукцію і постачання її споживачам безпосередньо.

Схема 3. Передбачає кооперування сільськогосподарських товаровиробників з переробними виробництвами та сервісним обслуговуванням їх потреб.

В роботі обгрунтовані перспективи розвитку кооперативного руху в АПК України в контексті реформування колгоспно-радгоспних форм господарювання, запропоновані схеми формування регіональних кооперативних структур /рис. 6/.

2.7. Як особлива форма підприємництва, що в значній мірі характеризує роботу АПК України в умовах перехідної економіки, розглянуті підсобні сільськогосподарські господарства. В роботі визначені наступні їх види:

- особисті підсобні господарства населення;
- підсобні господарства підприємств, організацій, установ;
- колективне городництво і садівництво.

На основі опрацювання статистичної інформації в роботі доведено, що в умовах загальної економічної кризи в країні, кількість підсобних господарств збільшується, а їх вплив на розвиток АПК зростає. Автор, разом з тим, визначає, що така форма підприємництва має трансформуватись в більш досконалі форми. А саме: створення фермерських господарств на базі особистих підсобних господарств населення, малих підприємств, кооперативів, фермерських господарств на базі підсобних господарств при підприємствах і відомствах; кооперативів на базі дачних ділянок, колективного городництва і садівництва.

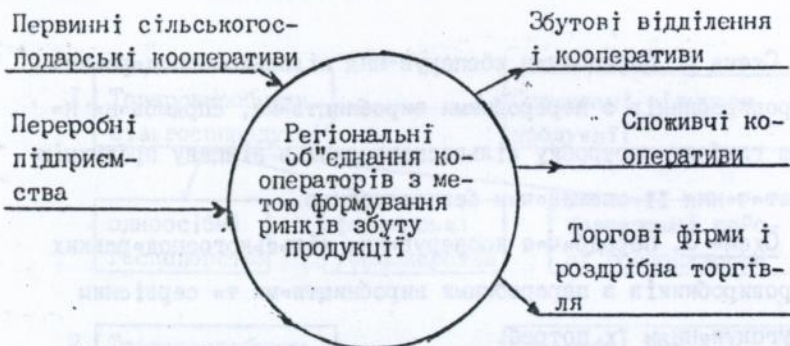

Схема 1. Формування регіональних об'єднань кооператорів з метою формування ринків збуту сільськогосподарської продукції

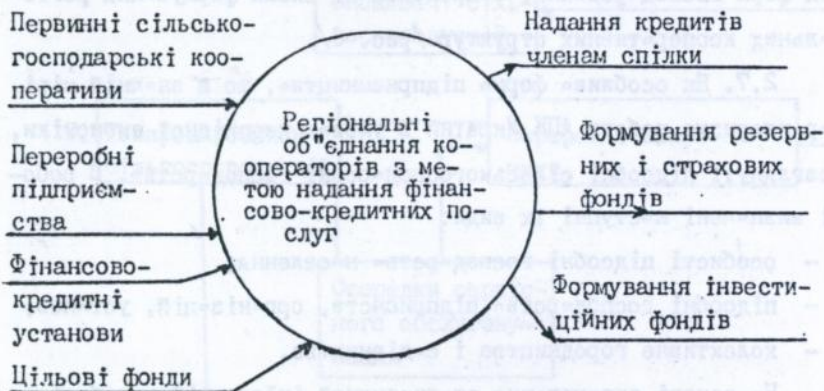

Схема 2. Формування регіональних об'єднань / спілок / кооперативів по наданню фінансово-кредитних послуг членам кооперації.

Рис. 6 .Схеми формування регіональних кооперативних структур в А П К.

2.8. В сфері виробництва засобів виробництва та надання послуг сільськогосподарським і переробним підприємствам розвиток підприємництва здійснюється на засадах роздержавлення і приватизації майна існуючих державних підприємств, створення нових приватних структур з надання послуг сільськогосподарським, переробним підприємствам і фермерським господарствам. В роботі проаналізовані процеси приватизації підприємств несільськогосподарського спрямування, що входять до складу АПК, запропоновані наступні позиції реформування його основних секторів.

Сектор АПК, що спеціалізується на виробництві засобів виробництва для сільського господарства і сільгосптехніки, повинен розглядатись не як перший і основний, по якому рівняються всі інші, а як такий, що належить до забезпечуючої сфери послуг і повинен підпорядковуватись попиту основних споживачів.

Розвиток підприємництва в секторах сільського господарства і переробної промисловості докорінно змінює вимоги до матеріально-технічної бази АПК. В першу чергу зростатиме попит на сільськогосподарську техніку, яка призначена для обробки невеликих ділянок землі при забезпеченні високої якості робіт і продуктивності праці. Звідси, важливим напрямом переструктуризації сільськогосподарського машинобудування визнані питання, пов'язані з випуском нової для вітчизняних споживачів продукції, призначені для використання у фермерських господарствах; підвищення якості і надійності традиційних видів сільськогосподарської продукції; пошук нових ринків її збуту.

2.9. Порівняльний аналіз підприємницьких структур, здійснений на основі опрацювання статистичної інформації за 1991-1996 рр.

/див.табл.І; рис.7,8,9/ показав, що на фоні загального спадку обсягів сільськогосподарської продукції, група підприємств приватного сектора постійно збільшує свій вклад в розвиток галузі.

Табл.І. Динаміка обсягів валової продукції сільськогосподарства за 1991-1996 р.р.

	Р о к и					
	1991	1992	1993	1994	1995	1996
Валова продукція сільського господарства /в порівняль - них цінах 1983 р./,млн.крб.						
Всі категорії господарств	42,5	38,9	39,5	33,0	31,8	29,0
в % до 1991 року	100	91,5	92,9	77,6	74,8	68,2
Валова продукція приватного сектора	12,8	14,5	15,7	14,1	14,9	15,3
в % до 1991 року	100	113,2	122,6	110,1	116,4	119,5
з них:						
- фермерські господарства		0,053	0,162	0,154	0,181	0,1
в % до 1992 року	-	100	305,6	290,5	339,6	188,6
Питома вага приватного сектора у валовій продукції сільського господарства, %	30,1	37,2	40,0	42,0	46,8	52,8
Питома вага фермерських господарств у приватному секторі, %	-	0,36	1,03	1,1	1,2	0,6
Вироблено продукції на душу населення, крб.	817	747	758	636	618	564

Дослідження виявили суттєві зміни, що відбулись за цей період у співвідношенні різних сільськогосподарських структур.

Так, якщо на 01.01.1991 р. домінуюче становище у виробництві практично всіх видів сільськогосподарської продукції обіймав суспільний сектор сільського господарства, тобто колгоспи і радгоспи, то в 1996 р. приватний сектор, а саме підсобні господарства населення, забезпечували понад 95% картоплі, 81% - овочів, 57% - м'яса, 58% - яєць.

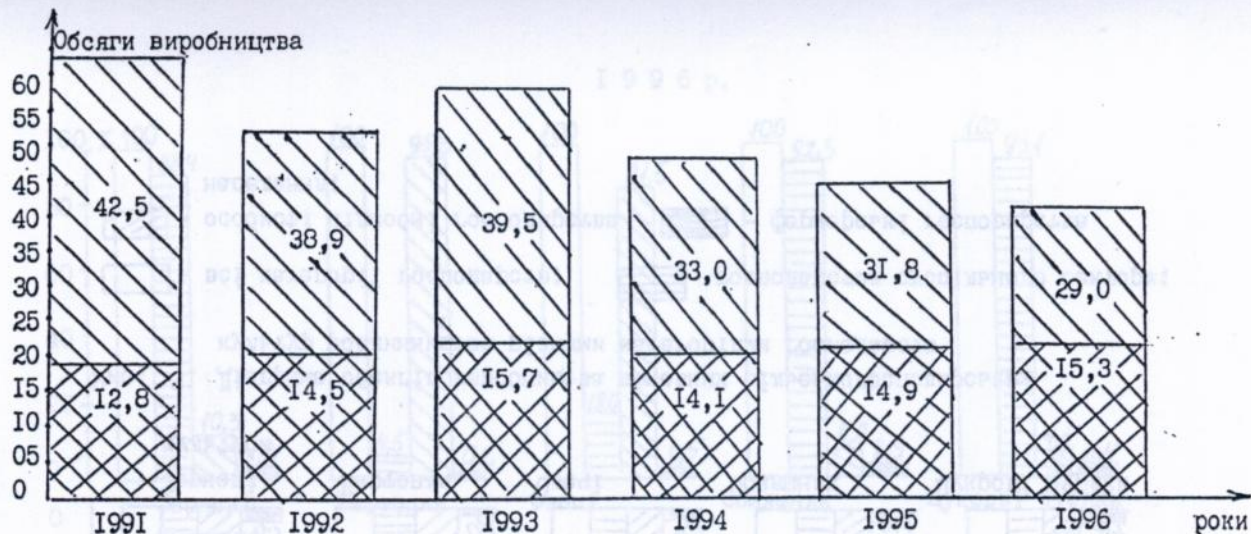

Рис. 7. Динаміка обсягів виробництва валової продукції сільського господарства /в порівняльних цінях 1983р., млрд.крб./.

 - всі категорії господарства

 - приватний сектор сільського господарства.

1996 р.

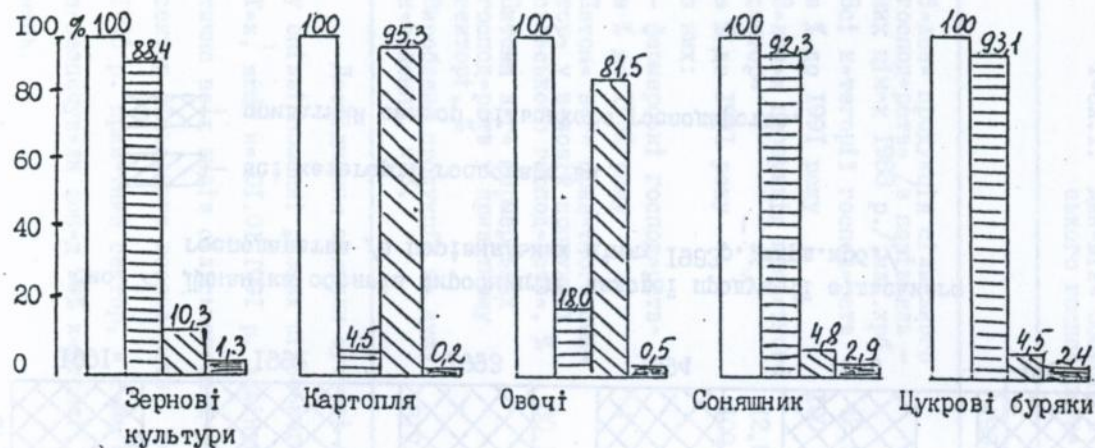

Рис. 8. Діаграма обсягів виробництва основних сільськогосподарських культур рослинництва різними категоріями господарств

- всі категорії господарств;
 - господарства суспільного сектору;
 - особисті підсобні господарства населення;
 - фермерські господарства.

1996 р.

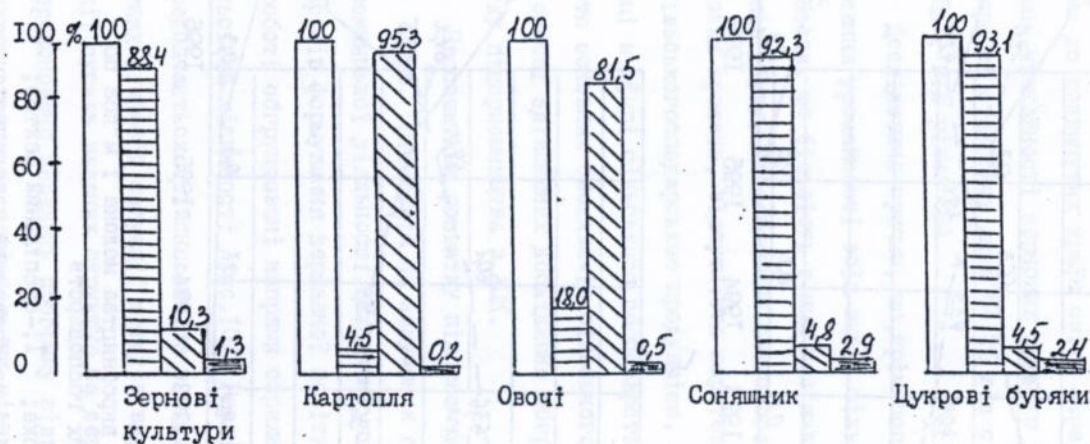

Рис. 9.4. Діаграма обсягів виробництва основних сільськогосподарських культур рослинництва різними категоріями господарств

- всі категорії господарств;
 - господарства суспільного сектору;
 - особисті підсобні господарства населення;
 - фермерські господарства.

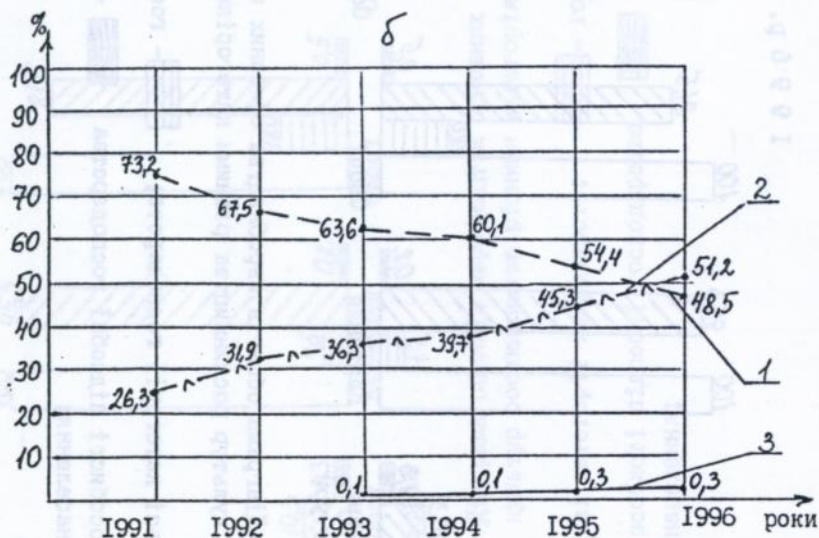
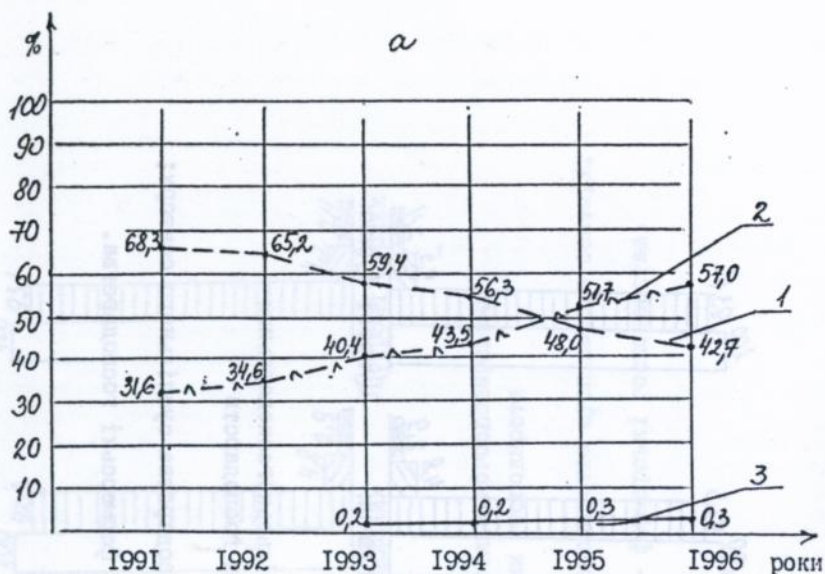

Рис. 10. Динаміка виробництва молока і м'яса по категоріях господарств

а/ м'яса; б/ молока; 1.-суспільний сектор;
2 - особисті підсобні господарства населення;
3 - фермерські господарства.

Аналіз урожайності сільськогосподарських культур за основними категоріями господарств показав, що найбільш високий рівень ефективності господарювання забезпечують підприємства сусіднього сектора і особисті підсобні господарства. По відношенню до розвинутих країн світу Україна значно відстає. Зокрема, рівень урожайності зернових культур і зернобобових, досягнутий в Україні становить лише 64,2% від середньоевропейського і 47,8% - від рівня США.

Дослідження причин, що, крім погодних умов, вплинули на зниження урожайності всіх видів сільськогосподарських культур, показали, що більшість з них пов'язані із змінами кон'юнктури ринків збуту, послабленням технологічних вимог до вирощування високих врожаїв, відсутністю паритетності цін між промисловою і сільськогосподарською продукцією, зниженням престижності праці в сфері сільського господарства, низькою платоспроможністю основних споживачів сільськогосподарської продукції. На основі здійснених досліджень обґрунтовані перспективи розвитку підприємництва в АПК.

Перспективи розвитку підприємництва в АПК України

2.10. Орієнтація на залучення сільської молоді до підприємницької діяльності визначено як один із пріоритетних напрямів формування державної політики щодо відродження села. В роботі обґрунтовані напрями сприяння закріпленню молоді в сільській місцевості /рис.10/. Реалізацію визначених напрямів передбачається здійснювати на засадах впровадження нових, адекватних сучасній ситуації методів вирішення проблеми, координації зусиль владних структур на державному і місцевому рівнях. Запропоновано державну програму відродження села доповнити і конкретизувати на регіональних рівнях з врахуванням реальних

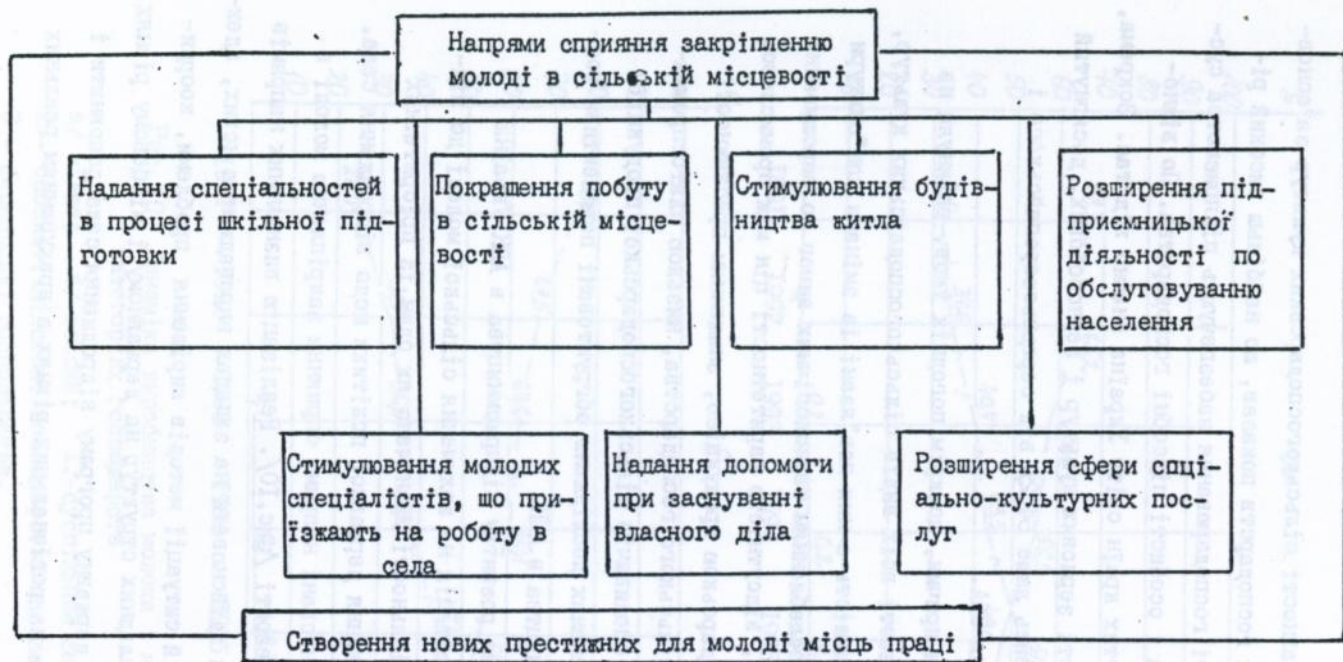

Рис. 10. Основні напрями залучення молоді до підприємницької діяльності в сільській місцевості.

потреб сільського господарства в спеціалістах і орієнтуватись на забезпечення зайнятості молоді.

2.II. На базі інтеграції функцій товаровиробників і реалізаторів сільськогосподарської продукції запропоновані різні схеми організації нових підприємницьких структур. Діючі в теперішній час інтегровані підприємницькі структури в сфері переробки сільськогосподарської продукції, як показує досвід, є в основному монополістами, що, в умовах недосконалої законодавчої бази, дозволяє їм вирішувати власні проблеми за рахунок дрібних товаровиробників та споживачів. Вирішення проблеми автор бачить в більш детальній розробці антимонопольної політики в АПК з врахуванням реальної ситуації, що сформувалась в країні в результаті структурної перебудови комплексу, приватизації землі і основних виробничих об'єктів; інтересів всіх товаровиробників сільськогосподарської продукції, переробних підприємств, споживачів, а також структур, які забезпечують нормальні умови функціонування різних підприємств АПК і задовільняють потреби сільського населення. В роботі обґрунтовані принципи і схеми управління інтегрованими підприємницькими структурами агропромислового спрямування.

2.I2. Важливим напрямом виходу АПК з кризового стану в роботі визнані питання, пов'язані з активізацією державної політики стосовно визначення пріоритетності агропромислових галузей і розробки стратегії їх ефективного розвитку. Науковою основою стратегії ефективного розвитку АПК в роботі визнані методи моделювання процесів реформування різних сфер агропромисловості за критеріальною оцінкою приросту ефекту - збільшення обсягів виробництва і глибокої промислової переробки сільгосппродукції, зниженню її собівартості, формування на

ринкових засадах необхідних методів для сплати податків, створення внутрігосподарських фондів нагромадження і споживання. Саме показники ефективності господарювання автор ставить в основу формування державної політики сприяння розвитку підприємництва. Спільність інтересів держави, державних структур і підприємців у вирішенні проблем, пов'язаних з підвищенням ефективності господарювання, повинна стати концептуальною основою у формуванні державної програми підтримки та сприяння підприємництва.

Автор вважає, що держава повинна посилити контроль за ефективністю господарювання, включаючи питання пов'язані з тлатіжною дисципліною, процесами грошового обігу, ціноутворенням, усуваючи диспропорції у товарообміні між промисловістю і сільським господарством, між містом і селом, між безпосередніми товаровиробниками і посередницькими структурами.

В роботі розроблена схематична структура форм і методів впливу держави і регіональних органів влади на забезпечення процесів сприяння розвитку і підтримки підприємництва в АПК, запропоновано: розробити концепцію державної політики розвитку підприємництва в АПК; розробити і прийняти Закони України "Про державну підтримку малого підприємництва", "Про кредитні спілки", "Про правовий захист приватної власності".

Державну політику стосовно розвитку і підтримки підприємництва в АПК запропоновано будувати з врахуванням наступних позицій:

визнання приватної власності на землю, засоби і результати виробництва;

визнання пріоритетності розвитку села і переробних виробництв, що постачають і реалізують кінцеву продукцію на базі глибокої переробки сільськогосподарської сировини;

створення гнучкої системи оподаткування доходів агропромислових підприємств на принципах забезпечення нормальних умов для ефективної праці і відтворювальних процесів виробництва;

демонополізація галузей переробної промисловості, сприяння формуванню малих і середніх підприємств, які використовують сучасні технології з комплексної і глибокої переробки сировинних ресурсів аграрного сектора;

створення умов для інтенсифікації розвитку інфраструктури в АПК і насамперед в сфері послуг фінансово-кредитного характеру;

посилення функцій держави як гаранта при наданні позик і кредитів підприємницьким структурам з боку комерційних банків;

впровадження механізмів захисту інтересів вітчизняних підприємств і внутрішніх ринків сільгосппродукції від зовнішньої експансії з подальшою орієнтацією на відкритті ринків збуту тощо. Державна політика лібералізації ринків і цін у міжнародному аспекті повинна задовольняти інтереси як експортерів так і імпортерів на основі взаємовигідних зовнішньоторговельних угод.

2.13. В роботі проаналізовані процеси ціноутворення в сфері АПК в умовах перехідної економіки, дана оцінка реальної ситуації, яка характеризується диспаритетом цін між промисловою і сільськогосподарською продукцією на користь промисловості.

Автор висловлює думку про те, що механізми забезпечення паритетності цін між сільськогосподарською і промисловою продукцією доцільно будувати на основі визначення "ціни виробництва", яка ґрунтується на застосуванні норми прибутку і забезпечує об'єктивну оцінку ефективності використання задіяного у виробництво власного та залученого капіталу. На думку автора

ціна виробництва в найбільш повній мірі відбиває ринкові економічні процеси. Ціни виробництва запропоновано визначати за наступною формулою:

$$\text{де } C = C_n + H_e (O_{\text{ор}} + O_{\text{зас}} K) / 100$$

C - ціна виробництва І т. продукції сільського господарства, грн.;

C_n - повна собівартість І т. продукції, грн.;

H_e - середня норма прибутку /відношення прибутку промисловості до середньої вартості авансованого капіталу/, %;

$O_{\text{ор}}$ - середньорічна вартість авансованого капіталу в основних виробничих фондах сільгосппризначення, з врахуванням вартості землі, на І т. продукції, грн.;

K - період обігу авансованих у поточні затрати оборотних коштів, роки;

$O_{\text{зас}}$ - собівартість І т. продукції /без амортизації/, грн.

2.14. Особливості маркетингової діяльності підприємницьких структур АПК, що визначені в роботі, обумовлені специфікою виробничих процесів у сільському господарстві, переробній промисловості та сфері послуг, біологічною організацією сільськогосподарських робіт тощо.

В дисертації обґрунтовані найбільш раціональні стратегії просування продукції до споживача. Основна увага надана ситуаційному аналізу щодо вибору маркетингової стратегії фермерських господарств в залежності від характеру сільськогосподарських робіт, ^{видів} виробничої продукції і попиту на неї.

3. ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ

3.1. Теперішній стан функціонування агропромисловості в Україні не задовільняє поставлені перед нею суспільні завдання і не відповідає інтересам основних товаровиробників сільськогосподарської продукції. Держава не в силі вирішувати поточні проблеми АПК, що виникли в умовах перехідної економіки, і, з огляду на найближчу перспективу, є неспроможною задовільнити в повному обсязі фінансові потреби АПК. Отже вирішення проблем розвитку АПК повинно здійснюватись як на принципах удосконалення державної політики, так і на засадах формування нових форм господарювання, переструктуризації наявного потенціалу АПК у відповідності до вимог ринкової економіки та потреб суспільства.

3.2. У вирішенні проблем АПК особливу увагу повинен відігравати розвиток підприємницької діяльності, яка має набирати високих темпів розвитку на базі роздержавлення колгоспно-радгоспної власності, здійснення земельної реформи, включаючи приватизацію землі; формування на цій основі фермерських господарств, колективних сільськогосподарських підприємств, кооперативів, малих підприємств і інших форм підприємницьких структур.

3.3. Розвиток підприємництва в АПК повинен здійснюватись на принципах оптимізації в поєднанні інтересів підприємців, суспільства і держави. Державні інтереси зумовлюються потребами суспільства в сільськогосподарській продукції і продуктах її переробки, необхідністю досягнення високого рівня ефективності господарювання, раціонального використання всіх видів суспільних ресурсів. В інтереси держави входить також забезпечення стабільної

економічної ситуації, зайнятості населення, підвищення добробуту та престижності країни на міжнародних ринках. Інтереси підприємців локалізуються специфікою виробничо-господарської діяльності, бажанням досягти успіху і визнання в суспільстві, задоволенням матеріально-духовних потреб, реалізацією своїх здібностей і енергії в процесі корисної для суспільства справи. В основу побудови державної політики і стратегії розвитку підприємництва в АПК повинні закладатись принципи усвідомленого поєднання загальнодержавних і локально підприємницьких інтересів.

3.4. Аналіз і оцінка результатів функціонування підприємницьких структур АПК в умовах перехідної економіки України дозволили виявити наступні тенденції їх розвитку і впливу на АПК:

за період перебудови національної економіки і агропромисловості, зокрема, /1991-1997 р.р./ спостерігалось загальне зниження обсягів валової продукції сільського господарства, зниження урожайності основних сільськогосподарських культур і продуктивності в тваринництві; зниження ефективності господарювання в переробній промисловості і в сфері виробництва засобів виробництва для АПК;

група господарств, якій, згідно прийнятої в статистичній методології, віднесена до приватного сектора економіки АПК, за досліджуваний період забезпечила стійкі процеси наростання обсягів виробництва валової продукції в порівнянні з 1991 р.;

на фоні загального спаду обсягів виробництва сільськогосподарської продукції група господарств приватного сектору постійно збільшує свій вклад в розвиток галузі;

відбулись суттєві зміни у співвідношенні приватного і суспільного секторів економіки АПК. Починаючи з 1995-1996 р.р. домінуюче положення в АПК зайняв приватний сектор, а саме особисті підсобні господарства населення, які забезпечують понад 95% картоплі, 81% - овочів, 57% - м'яса. Фермерські господарства поки що не надають відчутного вкладу в розвиток сільського господарства країни і не забезпечують потреб населення і безпосередньо підприємців-фермерів.

3.5. За рівнем врожайності Україна значно відстає від розвинутих країн Західної Європи і США. При цьому найвищий рівень урожайності в країні забезпечують господарства суспільного сектора і підсобні господарства населення.

3.6. Дослідження виявили цілий ряд факторів, які негативно впливають на розвиток підприємництва в АПК, знижують ефективність їх функціонування. Основні з них, крім кліматично-погодних умов, наступні:

відсутність довготривалої державної стратегії щодо розвитку підприємництва в АПК як прогресивної форми господарювання, яка відповідає вимогам ринкової економіки і здатна подолати перешкоди її перехідного періоду та знизити гостроту кризової ситуації;

відсутність паритетності цін між сільськогосподарською і промисловою продукцією;

низький рівень престижності праці в сфері сільського господарства;

невідпрацьованість фінансово-економічних механізмів і важелів впливу держави на забезпечення нормальних умов праці в АПК;

високий рівень монополізму виробничо-госпрдарських структур, що здійснюють ціновий тиск на дрібних товаровиробників сільськогосподарської продукції;

недосконалість і недостатність юридичних законів, які формують правове поле підприємницької діяльності, захищають інтереси товаровиробників і споживачів сільгосппродукції.

3.6. Перспективними напрямками розвитку підприємництва в АПК і підвищення ефективності функціонування підприємницьких структур слід вважати реалізацію заходів в наступних напрямках: залучення сільської молоді до підприємницької діяльності; формування інтегрованих підприємницьких структур; розробка механізмів забезпечення паритетності цін між промисловою і сільськогосподарської продукцією; розробка державної стратегії сприяння і підтримки підприємницьких структур.

4. ОСНОВНІ ПУБЛІКАЦІЇ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ АВТОРСЬКІ І КОЛЕКТИВНІ МОНОГРАФІЇ

1. Даниленко А.С. Розвиток підприємництва в АПК України /теоретико-прикладні аспекти/ – Львів: ІРД НАН України, 1997 – 18, 14 д.а.
2. Долішній М.І., Козоріз М.А., Міклодда В.П., Даниленко А.С. Підприємництво в Україні: Проблеми становлення і розвитку 355 с. – Ужгород: Карпати, 1997 – 27,3 д.а.
Особистий внесок автора: розділ "Розвиток підприємництва в агропромисловому комплексі України" – 6 д.а.
3. Ціноутворення в умовах формування ринкових відносин в АПК – Київ, ІАЕ УААН, 1997 – 29,5 д.а.
Особистий внесок автора: розділ "Необхідність реформування та аналіз ціноутворення в 1991-1995 р.р. – 1,5 д.а.
/с.119-135/.

БРОШЮРИ, СТАТТІ, ПРЕПРИНТИ

4. Даниленко А. Деякі підходи до приватизації, корпоратизації і планування. В зб.: Соціально-економічні проблеми управління розвитком регіону в умовах трансформації економіки, Львів, ІРД НАН України, 1994 – 0,4 д.а.
5. Лізунов С., Щербатко У., Даниленко А. Створення кооперативів як шлях реформування форм власності на селі. В зб.: Соціально-економічні проблеми управління розвитком регіону в умовах трансформації економіки – Львів, ІРД НАН України, 1994 – 0,4 д.а.
Особистий внесок автора: визначення форм кооперативного руху в аграрній сфері – 0,2 д.а.
6. Даниленко А. Підприємництво як економічна категорія ринкової системи господарювання. В зб.: Соціально-економічні проблеми управління розвитком регіону в умовах трансформації економіки. – Львів, ІРД НАН України, 1994 – 0,4 д.а.

7. Даниленко А. Орієнтири правової держави: тест на державність – К.: Віче, 1994 – 2 с.
8. Писаренко С., Даниленко А. Промисловий комплекс прикордонних територій України. Препр. наук. доповіді – Львів, ІРД. Особистий внесок автора: розкриття ролі сільськогосподарських структур в розвитку прикордонних територій – 1,0 д.н.
9. Даниленко А. Екологізація агропромислового виробництва і розвиток підприємництва. В зб.: Проблеми регіональної політики – Львів, ІРД НАН України, 1995 – 0,3 д.н.
10. Писаренко С., Даниленко А., Хомін О. Соціально-економічні проблеми підприємництва і зайнятості в сільській місцевості. /Препр. наук. доповіді, ІРД НАН України, 1996 – 51 с./ Особистий внесок автора: обґрунтування ролі і функцій підприємництва в забезпеченні зайнятості сільського населення.
11. Даниленко А. Реформування сільського господарства і стабілізація аграрного сектору економіки України в період переходу до ринку /Препр. наук. доповіді, ІРД НАН України, 1996 – 71 с.
12. Даниленко А. Підприємництво і нові форми зайнятості – Львів, ІРД НАН України, 1996 – 34 с.
13. Даниленко А., Саблук П., Дим'яненко М. та ін. Концепція податкової політики в агропромисловому комплексі – К.: Верховна Рада України, ІАЕ УААН, 1996 – 10 с.
14. Даниленко А. Підприємництво і нові форми зайнятості. Препр. наук. доповіді – Львів: ІРД НАН України, 1996 – 3 д.н.
15. Даниленко А. Парадокси аграрного виробництва в Україні /в зб. Управління та розвиток агробізнесу: фінансування, кредити, технології, агробіржі, Полтава, 1997 – 6 с./
16. Щипчак О., Мєсляков Є., Даниленко А. та ін. Оглядовий звіт ринків основних видів агропромислових товарів України. – К., ІАЕ УААН, 1997 – 88 с.
Особистий внесок автора: оцінка стану агропромислових ринків в Україні.

17. Даниленко А., Фрис Р. Реформування земельних відносин як процес відродження українського села /в зб.: Соціально-економічні дослідження в перехідний період. ІРД НАН України, 1997 – 7 с./

Особистий внесок автора: обґрунтування реструктуризації колгоспної власності

18. Долішній М., Даниленко А. Вибір шляху: інтегровані агропромислові технології – К.: //Віче, 1997 – 8 с.

Особистий внесок автора: визначення форм інтеграції виробничих процесів в агропромисловості

19. Даниленко А. Як вивести агропромисловий комплекс із глухого кута – К.: //Місцеве самоврядування, 1997 – 9 с.

20. *Anatoly Danylenko. Duma about a villager. – Ukraine, 1977, st. 38-39.*

21. Побурко Я., Даниленко А., Голуб А. Підприємництво і розвиток території: узгодження інтересів //Регіональна економіка, № 1, 1997 – с.

22. Особистий внесок автора: визначення функцій підприємництва в розвитку території

22. Саблук П., Біленький В., Даниленко А. та ін. Концептуальні основи аграрної політики України – К.: ІАЕ УАН – 1997 – 21с. Особистий внесок автора: визначення особливостей оподаткування підприємницьких структур

23. Даниленко А. Соціально-економічні проблеми входження аграрного сектору в ринкову економіку /в зб.: Соціально-економічні та екологічні проблеми розвитку адміністративних районів. Львів: ІРД НАН України, 1997 – с.153-155/

24. Писаренко С., Даниленко А. Регіональний соціально-економічний механізм реформування аграрної сфери /в зб.: Соціально-економічні та екологічні проблеми розвитку адміністративних районів. Львів: ІРД НАН України, 1997 – с.194-199

25. Михасюк І., Даниленко А. Загальнодержавний і регіональний аспекти подолання аграрної кризи //Регіональна економіка, 1996 - № 1-2 - с.81-87
Особистий внесок авторів: оцінка кризового стану в аграрній сфері
26. Даниленко А. Етапи становлення підприємництва в різних сферах АПК України //Регіональна економіка - 1997 - № 2 - с.101-107
27. Долішній М., Даниленко А., Фурдичко О. Передумови розвитку підприємництва. Досвід України та країн ЄС //Вісник Тернопільської академії народного господарства - 1997 - № 1 - с.16-19
Особистий внесок авторів: визначення типових підприємницьких структур в умовах України
28. Шпичак О., Даниленко А. Формування інфраструктури бірж сільськогосподарського ринку в Україні /Товарні біржі в Україні: аналіз діяльності, законодавче поле, перспективи розвитку К.: ІАЕ УААН, 1997, с.65-110
29. Даниленко А. Законодавче правове поле діяльності /Товарні біржі в Україні: аналіз діяльності, законодавче поле, перспективи розвитку. К. ІАЕ УААН, 1997 - с.214-226
30. Даниленко А. Регіональні аспекти розвитку підприємництва в Україні //Фондовий ринок 1997 - № 34 - с.21-24
31. Даниленко А. Про зовнішні зв'язки Українського фондового ринку //Фондовий ринок, - № 30 - с.46-50
32. Долішній М.І., Даниленко А.С., Фрис Р.Д. Стратегія ефективного використання трудового потенціалу в аграрному секторі. -Трудовий потенціал і зайнятість: теоретичні основи та регіональні особливості - Львів, ІРД НАНУ, 1997, с.256-269
33. Долішній М.І., Даниленко А.С., Фрис Р.Д. Роль підприємницької діяльності у використанні трудового потенціалу села - Львів, ІРД НАНУ, 1997, с.269-278

АНОТАЦІЯ

Даниленко Анатолій Степанович

Розвиток підприємництва в АПК України (теоретико-прикладні аспекти)

Дисертація на здобуття вченої ступені доктора економічних наук по спеціальності 08.07.02 - Економіка сільського господарства і АПК. Інститут регіональних досліджень НАН України.

Захищається дисертація у вигляді монографії, яка містить результати досліджень теоретичних і прикладних аспектів розвитку підприємництва в АПК в умовах роздержавлення колгоспно-радгоспної власності, реструктуризації форм господарювання. Основну увагу приділено обґрунтуванню перспективних напрямків розвитку підприємницьких структур і підвищення ефективності їх функціонування.

Ключові слова: підприємництво, агропромисловий комплекс (АПК), фермерські господарства, кооперативи, малі підприємства, ефективність, розвиток.

АННОТАЦИЯ

Даниленко Анатолий Степанович

Развитие предпринимательства в АПК Украины (теоретико-прикладные аспекты)

Диссертация на соискание ученой степени доктора экономических наук по специальности 08.07.02. Экономика сельского хозяйства и АПК. Институт региональных исследований НАН Украины.

Защищается диссертация в виде монографии, которая содержит результаты исследований и прикладных аспектов развития предпринимательства в АПК в условиях разгосударствления колхозно-совхозной собственности: реструктуризации форм хозяйствования. Основное внимание уделено обоснованию перспективных направлений развития предпринимательских структур и повышения эффективности их функционирования.

Ключевые слова: предпринимательство, агропромышленный комплекс (АПК), фермерские хозяйства, кооперативы, малые предприятия, эффективность, развитие.

SUMMARY

DANYLENKO ANATOLIY STEPANOVICH

DEVELOPMENT OF ENTREPRENEURSHIP IN AGROINDUSTRIAL COMPLEX OF UKRAINE

(Theoretical and Applied Aspects)

The dissertation for the degree of Doctor of Economic Sciences on speciality 08. 06.02 - Entrepreneurship, management and marketing. The Institute of Regional Studies of the National Academy of Sciences of Ukraine.

The dissertation is defended as a monography containing results of research of theoretical and applied aspects of entrepreneurship in the agroindustrial complex of Ukraine under the conditions of destatement of collective and state farms property, restructuring of forms of economic activities.

The emphasis is laid on substantiating promising trends in development of business structures and increasing efficiency of their functioning.

Key words: entrepreneurship, agroindustrial complex (APC), farming enterprises, cooperatives, small enterprises, efficiency, development.

24-10-87 *Shumil*

17-18, ~~19-20~~ 6-7, 8-9

c

431.222

АВ 38.763

Підписано до друку 30.10.97

Формат 60 x 84 1/16 Папір офсет. № 1. Гарнітура таймс.

Трафаретний друк. Умовн.друк.арк. 2,0. Умовн.фарб.відб.2.0

Замовлення 872. Тираж 100.

Комп'ютерна верстка і друк

типографії Верховної Ради України

252019 м.Київ, вул.Банкова, 6\8

тел.факс: 291-56-54